

ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV

ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM

GEOGRAFIA

(Vzdelávacia oblasť: Človek a spoločnosť)

PRÍLOHA ISCED 2

Posúdila a schválila ÚPK pre geografiu

Bratislava 2010

CHARAKTERISTIKA UČEBNÉHO PREDMETU GEOGRAFIA

Učebný predmet geografia rozvíja u žiakov poznanie jedinečnosti planéty Zem. Od toho sa odvíja obsah predmetu. Žiaci pochopia význam poznania zákonitostí Zeme. Uvedomia si, že dokonalé pochopenie princípov existencie Zeme im pomôže ju využívať a chrániť. Kompetencie, ktoré žiaci prehľbujú štúdiom geografie, umožňujú im spoznávať krajinu, zákonitosti jej usporiadania, možnosti optimálneho využitia a ochrany krajiny človekom.

Obsah geografie sa sústreďuje aj na väzby prírody a ľudskej spoločnosti. Vzhľadom na nárast problémov vyplývajúcich z aktivít človeka a ich dopadu na prírodné prostredie i na spoločnosť, žiaci získajú aj skúsenosti ako reagovať na zmeny v priestore, pochopiť ich a v budúcnosti riešiť.

Základnou geografickou kompetenciou je práca s mapou. Vedieť pracovať s mapou, čítať ju, analyzovať obsah mapy a interpretovať ho, orientovať sa podľa mapy, vedieť zhotoviť jednoduchý náčrt okolia a iné. Túto základnú kompetenciu podporujú i záujmy žiakov nielen o svoje okolie, ich možnosť cestovať, pracovať s internetom a i.

Spoznávanie Zeme je základnou podmienkou jej ochrany. Každé miesto na Zemi je iné, líši sa podnebím, rastlinstvom, živočíštvom, obyvateľmi a ich výtvarmi. Obyvateľstvo v rôznych častiach sveta sa líši nielen jazykom, ale aj svojou kultúrou či spôsobom života. Poznanie týchto charakteristík a ich pochopenie vedie k porozumeniu predovšetkým vzájomných väzieb v krajine. Posúdiť postavenie Slovenska v porovnaní s ostatnými štátmi, ako ďalej zmeniť súčasný stav a pričiniť sa o rozvoj Slovenska a jeho regiónov tiež patria do geografického poznávania. Námety, čo môže každý žiak urobiť pre svoje mesto, svoj región, sú súčasťou praktického geografického výstupu potrebného pre bežný život.

CIELE UČEBNÉHO PREDMETU GEOGRAFIA

Geografia rozvíja súbor kľúčových kompetencií, ktoré majú prevažne priestorový a integrujúci charakter. Považuje sa za ne súbor vedomostí, zručností a schopností, ktoré vie žiak správne skombinovať, a tak porozumieť, interpretovať a prakticky využívať danosti krajiny. Patria medzi ne:

- Používať a vedieť interpretovať mapy rôzneho druhu (automapy, mapy na internete, turistické mapy, tematické mapy a i.).
- Práca s informáciami o krajine ako časti Zeme (aj Zeme ako celku). Ich praktické využitie v bežnom živote a schopnosť vyhľadať a použiť ich pre praktické potreby (textové a dátové zdroje v tlačenej či digitálnej podobe).

Získané poznatky systemizovať do oblastí fyzickej a humánnej geografie.

Poznatky fyzickej geografie sú v oblasti prírodných charakteristík Zeme. Získané informácie využije žiak pri správnom pochopení vzniku a vývoji hlavných povrchových tvarov, pri porovnávaní a využívaní nerovností zemského povrchu napríklad i turistike, ale aj pri rozhodovaní umiestňovania aktivít v rozvoji regiónov – dopravných sietí, prípadne ťažbe nerastných surovín. Poznať vplyv a účinok vnútorných a vonkajších síl, ktoré pôsobia na povrch Zeme umožnia ľuďom chrániť sa pred živelnými pohromami. To isté platí aj pri poznaní zákonitostí počasia v rôznych podnebných oblastiach sveta.

V oblasti humánnej geografie sa vyučovanie zameriava na človeka na Zemi, na premeny, ktorými ovplyvnil krajinu. Porozumieť premenám v krajine, ktoré podmieňuje človek (vrátane kultúrnych aspektov). Zhodnotiť perspektívy rozvoja pre budúcnosť (vývoj počtu obyvateľstva, rozvoja sídel, hospodárstva a i.).

- Pri vyučovaní geografie sa veľký dôraz kladie na literatúru ako zdroj, nielen učebnice, ale aj odborné a populárnovedecké časopisy, ktoré prinášajú aktuálne informácie. Podporujeme tým potrebu čítania u žiakov, správne porozumenie prečítaného, jeho spracovanie a interpretáciu. Prvotné rozvíjanie čítania a interpretácie obrázkov, fotografií, grafov, tabuliek, prierezov, schém a diagramov považujeme za základné vyjadrovacie prostriedky geografie.
- V obsahu geografie sa snažíme o integráciu a súborný pohľad na poznatky získané v spoločenských či prírodovedných disciplínach (história, biológia, geológia, fyzika, chémia, sociológia, filozofia). Vytvoriť ich prepojenie tak, aby vznikol komplexný obraz o regiónoch v rôznych častiach sveta. V novom zameraní geografie, kladieme väčší dôraz na kultúru a charakteristiku kultúrnych prejavov ľudí v rôznych častiach sveta, preto prinášame aj väčšie prepojenie s hudobnou a výtvarnou výchovou.
- Rozvíjanie podnikateľských zručností žiaci získajú spracúvaním projektov. Žiaci sa naučia riadiť projekty, ako sú napr. modelové cestovné kancelárie, projekty na inventarizáciu predpokladov rozvoja regiónov a pod.
- Kultúrne kompetencie rozšíriť prostredníctvom poznania rôznych kultúr na celom svete. Geografia učí vážiť si iné kultúry pri zachovaní vlastnej identity, venuje sa ľudovej kultúre a kultúrnym tradíciám. Kultúrne pamiatky sú súčasťou obsahu regionálnej geografie.
- Schopnosti a zručnosti získané štúdiom geografie využiť pri oddychových aktivitách (cestovaní, rekreácii a i.).

OBSAH VZDELÁVANIA

Hlavné témy, pokiaľ to ich charakter umožňuje, sú interpretované cez regióny. Bázou geografického vzdelávania je regionálna geografia, pričom poznatky z fyzickej a humánnej geografie sú zaradené priamo v regióne – krajine – kontinente či v oceáne, kde sa vyskytujú, čiže sú dominantné. Primeraná kombinácia všeobecných a konkrétnych regionálnych tém podnieti na kvalitnejšie sprostredkovanie a osvojenie geografických poznatkov, ktoré možno sumarizovať do okruhov (hlavných tém):

Zem ako planéta vo vesmíre

Získať poznatky o Zemi, tvare a jej pohyboch a uvedomiť si vplyv slnečnej energie ako základnej podmienky pre život ľudí. Riešiť problémové úlohy, vysvetliť zmeny v prírode počas roka, súvislosti vzniku podnebných a rastlinných pásiem s rozdielnym množstvom dopadajúceho slnečného žiarenia, ktoré je ovplyvnené tvarom Zeme.

Priestor na Zemi a jeho zobrazovanie

Používať mapy pri orientácii v teréne (turistické mapy, automapy, plány miest, tematické mapy). Vedieť sa orientovať na mapách – získavať a aplikovať z nich údaje v bežnom živote. Používať mapy pri získavaní informácií o danej lokalite. Vedieť nájsť mapu na internete a orientovať sa v nej, získavať informácie z dát.

Vzťah medzi zložkami krajiny

Vedieť vysvetliť prírodný charakter jednotlivých oblastí na Zemi, pochopiť fungovanie zložiek krajiny v danej oblasti, porozumieť odlišnostiam krajiny a tomu prispôbiť svoj život. V tejto téme sa maximálne uplatňuje systémový prístup a príčinnonásledné vzťahy. Vplyv podnebia na povrch, na rastlinstvo a živočíšstvo, význam vody (činnosť rieky, jazerá a i.).

Vzťah medzi krajinou a človekom

Posúdiť život človeka v priestore tvorený vzájomnými vzťahmi medzi prírodou a spoločnosťou. Podmieňuje ho znalosť podmienok, ktoré príroda dáva človeku a ovplyvňuje ho. Zároveň uvedomenie si človeka, do akej miery môže využívať prírodu, aby prežil. Vznik chránených území, národných parkov. Využívanie prírodných zdrojov človekom.

Ľudia na Zemi a vzťahy medzi ľuďmi

Zhodnotiť rozmiestnenie obyvateľstva na Zemi, podmienky v jednotlivých častiach Zeme a ich vhodnosť pre život človeka, vzájomné ovplyvňovanie starých a nových kultúr, existenciu rôznych kultúr vedľa seba. Vzbudiť snahu zaujímať sa o kultúru ľudí žijúcich v rôznych oblastiach sveta, porozumieť jej a akceptovať hodnoty iných kultúr pri zachovaní svojej vlastnej identity ako predpoklad kvalitného reagovania na možné spolupráce.

Regióny Zeme

Komplexne hodnotiť regióny z hľadiska ich prírodných kultúrnych a iných charakteristík, možností rozvoja, poznať miestny región, možnosti jeho rozvoja, byť schopný prispieť k rozvoju miestneho regiónu.

Rozdelenie obsahu do ročníkov v základnej škole

V 5. ročníku sú obsahom štúdia geografie základné zákonitosti, ktoré sú interpretované v praktickej rovine a poskytované motivačným spôsobom.

Obsah učiva v ročníkoch 6. – 9. sa opiera o spoznávanie jednotlivých regiónov Zeme systémom od najvzdialenejších oblastí po najbližšie (nadväzuje na základy

geografických poznatkov z vlastivedy). V úvode každého ročníka sú vstupné praktické témy, ktoré napomáhajú porozumieť vybranej problematike. Každý z regiónov je rozdelený na tri vzájomne previazané organické súčasti:

- a) **Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem.**
- b) **Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)**
- c) **Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne**

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
	Tvar Zeme. Zem ako planéta vo vesmíre. Cesty do vesmíru a na Mesiac	Slnecná sústava, planéty v slnečnej sústave, Mesiac, vesmír	
	Cesty objaviteľov do rôznych častí sveta.	Svetadiely, oceány, moria, prielivy, pohoria	Cesta K. Kolumba, prvá plavba okolo Zeme, plavba Jamesa Cooka objavenie Austrálie, polárnych oblastí, dobytie najvyššieho vrchu, objavenie starých civilizácií a pod. K. Kolumbus, F. Magalhães, E. Hillary, R. Amundsen, J. Piccard a D. Walsh, J. Cook).
Mapa a glóbus	Glóbus, zemská os, póly, svetové strany, zemské poglobule, rovnobežky, poludníky, určovanie geografickej polohy (bez stupňov) Čas na Zemi, časové pásma. Mapa, grafická mierka (nezavádzať číselnú mierku) a meranie vzdialeností na mape, legenda mapy. Automapy, mapy na internete, GPS, tematické mapy		Vychádzka do okolia školy – použitie mapy.
Projekt – celoročný – prezentácia na konci školského roka			prezentácia najkrajších miest na Zemi. Projekt bude celoročný a bude sa týkať získavania informácií o miestach na rôznych častiach zeme, ktoré vytvorila príroda alebo človek a patria medzi svetové naj... Prostredníctvom týchto naj... miest sa žiaci naučia princípy geografického javu.

Cestujeme po Zemi			
Ako vytvorila príroda najkrajšie miesta na Zemi	<p>Pohoria, vznik pohoria, vznik zemetrasenia, sopečná činnosť a i. Kaňony, vodopády, jazerá (činnosť vody – riek, ľadovca) Skalné mestá, púšte (činnosť vetra) Dažďové lesy a polárne kraje (podnebie, rastlinstvo, živočíšstvo, pôdy)</p>	<p>Vznik pohoria, vznik kaňonu, činnosť riek, činnosť vetra, činnosť ľadovca</p>	<p>Himaláje, Alpy, Tatry, Zemetrasenia v južnej Ázii Grand Canyon - tvorba kaňonu riekou Colorado Niagarské vodopády Angelov vodopád, Iguacu, Viktóriine vodopády Amazonský dažďový prales</p>
Najkrajšie miesta na Zemi, ktoré vytvoril človek	<p>Mestá a dediny (ako žijú ľudia na rôznych miestach Zeme) Kultúrne a technické stavby – (príklad chrámy, pyramídy,) Pamiatky UNESCO</p>	<p>Sídla na Zemi Pamiatky UNESCO</p>	<p>Paríž, New York, Mexico City Tadž Mahal, Eifelova veža, Opera v Sydney, pyramídy, Veľký čínsky múr</p>

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
PLANÉTA ZEM	Povrch Zeme - oceány a svetadiely, rozloženie oceánov a svetadielov na Zemi, polárne oblasti Zeme Šírkové a výškové pásma (príklad Amerika) Vznik pohorí – Andy		Šírkové a výškové pásma (príklad Amerika) Vznik pohorí – Andy
PROJEKTY Austrália, Oceánia, polárne oblasti a Amerika			PROJEKTY Austrália, Oceánia, polárne oblasti a Amerika
Austrália a Oceánia – najvzdialenejší svetadiel			
Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Austrálie na mapách - Austrália na južnej pologuli	Práca s mapou – južná pologuľa, východná pologuľa, zemepisné súradnice, rovník, rovnobežky, poludníky, dátumová hranica	Tasmánia, Veľký austrálsky záliv, Veľká koralová bariéra
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Ostrovy, polostrovy, prielivy, zálivy Povrch Austrálie a Oceánie púšte, koralové a sopečné ostrovy Vodstvo – málo riek, podmienky pre vznik rieky Rastliny a zvieratá – Austrália po príchode prisťahovalcov, kultúrna rôznorodosť v Austrálii, pôvodní obyvatelia a ich kultúra Mestá, život v meste a v sídlach ďaleko od veľkých miest, hlavné mesto, štátne zriadenie Hospodárstvo Austrálie a Oceánie (<i>iba stručná charakteristika</i>)	Ostrovy, polostrovy, prielivy, zálivy – všeobecná charakteristika - práca s mapou celého sveta Vodstvo, podmienky pre vznik rieky Pohyb zemských platní - vysvetlenie pohybu zemských platní	Austrálske Alpy, Veľké predelové pohorie Rastliny, zvieratá, odlišnosti živočíšstva a rastlínstva od ostatných svetadielov – Austrália po príchode prisťahovalcov, kultúrna rôznorodosť v Austrálii, pôvodní obyvatelia a ich kultúra Mestá, život v meste Sydney, Melbourne, Canberra, a v sídlach ďaleko od veľkých miest, hlavné mesto, štátne zriadenie

<p>Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne</p>	<p>Ozónová diera</p> <p>Prírodné zdroje (problém pitnej vody)</p> <p>Pamiatky UNESCO a prírodné rezervácie</p>		<p>Veľká koralová bariéra</p> <p>Rozmanitosť Oceánie</p> <p>Ayers Rock</p>
<p>Amerika - Nový svet</p>			
<p>Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem</p>	<p>Poloha, zobrazenie Ameriky na mapách - Amerika na západnej pologuli</p>	<p>Práca s mapou – zemepisné súradnice, rovník, obratníky, rovnobežky, poludníky, dátumová hranica, časové pásma</p>	<p><i>Labrador, Aljašský polostrov, Florida, Grónsko, Magalhãesov prieliv, Panamský prieplav, Mexický záliv, Karibské more.</i></p>
<p>Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)</p>	<p>Povrch – Kordillery, Andy, nížiny</p> <p>Podnebné pásma v Amerike –</p> <p>Vodstvo v Amerike – rieky, jazerá, vodopády, Panamský prieplav</p> <p>Morské prúdy</p> <p>Rastlinné pásma v Amerike,</p> <p>Obyvateľstvo v Amerike, rozmiestnenie obyvateľstva</p> <p>Staré civilizácie a stret kultúr, multikultúra</p> <p>Štáty v Severnej a Južnej Amerike s najväčšími mestami</p> <p>Hospodárstvo Ameriky – najdôležitejšie odvetvia</p>	<p>Vznik pohorí,</p> <p>Podnebné pásma</p> <p>podnebné pásma na Zemi - súvislosť s tvarom Zeme a množstvom energie dopadajúcej zo Slnka na Zem.</p> <p>Vodstvo – prieliv, prieplav</p> <p>morské prúdy a ich vplyv na podnebie na príklade obidvoch prúdov,</p> <p>rastlinné pásma na Zemi,</p> <p>súvislosť medzi podnebnými a rastlinnými pásmami</p>	<p>Kordillery, Andy, Apalačské vrchy, Brazília vysočina, Mississippská nížina, Amazonská nížina, Aconcagua,</p> <p>Golfský prúd, Labradorský prúd, Humboldtov (Peruánsky) prúd, Mississippi, Rieka sv. Vavrinca, Amazonka, Orinoco,</p> <p>Veľké kanadské jazerá, Titicaca, Angelov vodopád, Iguaçu, Niagarské vodopády.</p> <p>Život v mestách – príklady najväčších miest v jednotlivých štátoch</p>
<p>Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o</p>	<p>Ochrana prírody – národné parky</p> <p>Kultúrne pamiatky</p>	<p><i>Národný park</i></p> <p>Pevninský ľadovec, vznik a činnosť ľadovca pevninského</p>	<p>Yosemitský a Yelowstonský park, sekvoje, Dolina smrti</p> <p>Grónsko</p>

<p>regióne</p>	<p>Grónsko – najväčší ostrov Zeme – ľadovce, vznik a činnosť ľadovca</p> <p>Vplyv vonkajších činiteľov na tvar zemského povrchu – vietor (skalné mestá) – tečúca voda (kaňony, príklady z Ameriky)</p> <p>Problémy života vo veľkých mestách</p> <p>Príčiny odlesňovania v Južnej Amerike</p>	<p>ľadovca Činnosť vetra Činnosť vody</p>	<p>Skalné mesto Grand Canyon Mexiko Ciity, Rio de Janeiro</p>
-----------------------	---	---	---

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Premeny Zeme	Podnebné oblasti Zeme (pasáty, monzúny) Prví ľudia na Zemi (Afrika, Ázia) Vznik kultúr, rasy, náboženstvá (Afrika, Ázia)		
Projekty – Afrika, Ázia			
Afrika			
A) Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Afriky na mapách	Práca s mapou – zemepisné súradnice, rovník, obratníky, rovnobežky, poludníky, nulový poludník	Madagaskar, Somálsky polostrov, Guinejský záliv, Stredozemné more, Červené more, Gibraltársky prieliv
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Členitosť pobrežia a povrch Afriky – pohoria Kilimandžáro, Podnebné a rastlinné pásma – Púšť, sahel, savana, tropický dažďový prales. Vodstvo – jazerá, rieky – Obyvateľstvo a sídla. – severná Afrika, západná, východná a južná Afrika, veľké mestá Pôvodní obyvatelia, staré civilizácie, náboženstvá Hospodárstvo Afriky (iba stručne) Štáty Afriky, najväčšie mestá, život v mestách	Činnosť vnútorných síl na tvar Zeme pásmovitosť, jej príčiny a dôsledky Vznik Sahary, vplyv pasátov – vysvetliť prúdenie pasátov Život obyvateľov v rôznych častiach Zeme Veľkomesto Staré civilizácie	Suezský prieplav Atlas, Východoafrická priekopová prepadlina, Kilimandžáro, Dračie vrchy. Východoafrická priekopová prepadlina Sahara, Kongo, Níl, Viktóriino jazero Viktóriine vodopády, Káhira, Egyptská ríša
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne	Problémy v Afrike (hlad, choroby, nepokoje, škodcovia) Rozširovanie púští (sahel) Školstvo a zdravotníctvo v Afrike Národné parky	Nedostatok potravín- globálny problém Rozširovanie púští	Safari sahel
Ázia			
Základné informácie	Poloha, zobrazenie Ázie	Práca s mapou – zemepisné	Filipíny, Japonské

<p>o regióne v kontexte planéty Zem</p>	<p>na mapách - Ázia na severnej pologuli</p>	<p>súradnice, rovník, obratník Raka, rovnobežky, poludníky, dátumová hranica, časové pásma.</p>	<p>ostrovy, Veľké Sundy, Predná India, Zadná India, Malá Ázia, Arabský polostrov, Cyprus, Suezský prieply, Červené more, Kórejský polostrov, Beringov prieliv.</p>
<p>Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)</p>	<p>Členenie Ázie na časti – južná, juhovýchodná, východná, severná, stredná, juhozápadná Povrch – Himaláje, Sopečná činnosť a zemetrasenia Vodstvo v Ázii – rieky v Ázii, jazerá Podnebie, rôznosť podnebia v závislosti od podnebných činiteľov Podnebné oblasti – severná oblasť, suchá oblasť v juhozápadnej časti Ázie, monzúnová oblasť v južnej Ázii Klimatické diagramy z rôznych častí Ázie (hlavné znaky podnebného pásma, oblasti) Obyvateľstvo Ázie, náboženstvá, Hospodárstvo Ázie (stručne) Štáty – Čína, India, Japonsko, Rusko, arabské krajiny Veľké mestá</p>	<p>Vznik pohorí na príklade Himalájí, sopky, vznik sopiek a zemetrasenia, pohyb zemských platní, zóny oblastí sopečnej a zemetrasnej činnosti vo svete . Príklady najväčších sopiek na svete Klimatické diagramy Svetové náboženstvá Terorizmus vo svete Život vo veľkých mestách</p>	<p>Himaláje, Pamír, Mount Everest, Kaukaz, Ural, Západosibírska nížina, Indogangská nížina, Veľká čínska nížina, Tibetská náhorná plošina. Kaspické more, Bajkal, Mŕtve more, Aralské jazero, Chang-Jiang, Huang He, Ob, Mekong, Jenisej, Ganga, Brahmaputra, Eufrat, Tigris Tibet – budhizmus Moskva, Tokio, Bombaj,</p>
<p>Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne</p>	<p>Nadmerná hustota zaľudnenia určitých oblastí v Ázii Boom priemyselnej výroby (ázijské tigre) Hrozby tajfúnov, zemetrasení a povodní Kultúrne pamiatky –</p>	<p>Hustota zaľudnenia oblastí husto zaľudnené a riedko zaľudnené oblasti na svete</p>	<p>Živelné pohromy v Ázii – Cunami, zemetrasenia, sopečná činnosť, Kultúrne pamiatky Tádž Mahál, Veľký čínsky múr a i.</p>

Téma	Tematický celok	Všeobecné fyzicko geografické a humánogeografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Európa náš svetadiel			
Starý svet? – projekt o Európe, EÚ			
Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Európy na mapách – Európa na severnej pologuli	Práca s mapou – zemepisné súradnice, obratník Raka, rovnobežky, poludníky, nultý poludník, časové pásma	Škandinávsky polostrov, Pyrenejský polostrov, Apeninský polostrov, Jutský polostrov, Balkánsky polostrov, Britské ostrovy, Island, Sicília, Korzika, Sardínia, Kréta, Stredozemné more, Severné more, Čierne more, Baltské more, Lamanšský prieliv, Gibraltársky prieliv, Atlantický oceán.
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Členenie Európy na časti – južná, juhovýchodná, východná, severná, stredná, západná Povrch – vodstvo v Európe, hlavné európske rozvodie, rieky, jazerá, vodné nádrže Podnebie – klimatické diagramy z rôznych častí Európy Obyvateľstvo Európy, náboženstvá Štáty podľa regiónov Európy a ich veľké mestá Hospodárstvo Európy (stručne) Cestovanie po prírodných krásach stredomorská oblasť, alpská oblasť, škandinávská oblasť, stredná Európa, významné mestá	Rôznosť podnebia v závislosti od podnebných činiteľov klimatické diagramy (otázka starnutia populácie, prisťahovalectvo) Európska únia	Alpy, Pyreneje, Karpaty, Apeniny, Škandinávske vrchy, nížiny a kotliny Panónska panva, Alpy, Pyreneje, Karpaty, Škandinávske vrchy, Ural, Mont Blanc, Etna, Vezuv, Východoeurópska nížina.
Environmentálne súvislosti spetrené zaujímavosťami o regióne	Exhaláty, smog, ekologizácia priemyselnej výroby Vplyv dopravy na životné prostredie Prírodné a kultúrne zaujímavosti Tradície demokracie		

Tematický celok	Téma	Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Geografia v bežnom živote	Mapy. Geografické súradnice na mapách, číselná mierka mapy Tematické mapy, GPS v praxi		
Projekt – Slovensko naša vlasť		Všeobecné fyzicko geografické a humánno geografické javy	Konkrétne príklady geografických javov v regiónoch
Základné informácie o regióne v kontexte planéty Zem	Poloha, zobrazenie Slovenska na mapách – Slovensko na severnej pologuli	Práca s mapou – zemepisné súradnice, rovnobežky, poludníky	
Objavovanie prírodných a človekom vytvorených osobitostí regiónu a ich porovnanie so Slovenskom (miestnou krajinou)	Prírodné krásy, povrch – pohoria, nížiny, kotliny, jaskyne, rieky, jazerá, plesá, vodopády Historické udalosti na Slovensku, vznik Slovenska Obyvateľstvo a mestá – charakteristika miest Hospodárske aktivity na Slovensku Čím je Slovensko známe vo svete. Slovensko ako cieľ pre cestovný ruch Regióny Slovenska – možnosti rozvoja regiónov	Vznik pohorí a kotlin Vznik plesa	Tatry, Nízke Tatry, Malé Karpaty, Slovenské rudohorie, Štiavnické vrchy, Slovenský raj, Muránska planina, Veľká Fatra, Malá Fatra, Poľana, Pieniny, Vihorlat, Slanské vrchy. Podunajská nížina, Záhorská nížina, Hornonitrianska kotlina, Považské podolie, Žilinská kotlina, Juhoslovenská kotlina, Košická kotlina, Východoslovenská nížina
Environmentálne súvislosti spestrené zaujímavosťami o regióne	Znečistenie prírody Kalamity a prírodné hrozby Rozdiely medzi regiónmi Slovenska Historické územia a tradície		

VÝKONOVÝ ŠTANDARD

Planéta Zem

Témy	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Spôsobilosti
ZEM VO VESMÍRE	Planéta Zem, slnečná sústava, tvar Zeme, glóbus, obeh Zeme okolo Slnka, rotácia Zeme okolo osi, dôsledky rotácie a obehu.	Opísať tvar Zeme podľa glóbusu. Predviesť s glóbusom rotáciu Zeme okolo osi a obeh Zeme okolo Slnka. Vysvetliť príčiny striedania dňa a noci a ako to súvisí s otáčaním Zeme okolo osi. Poznať čas otočenia Zeme okolo osi a obehu okolo Slnka.	
ZEM NA GLÓBUSE, ZEM NA MAPE, PRÁCA S MAPOU, ČÍTANIE MAPY, GEOGRAFICKÉ INFORMÁCIE, ZDROJE ÚDAJOV	Zemská os, severný pól, južný pól, rovník, severná pologuľa, južná pologuľa, geografická sieť súradníc, rovnobežky, poludníky, nultý poludník, dátumová hranica, obratník Raka, obratník Kozorožca, severný polárny kruh, južný polárny kruh, východná a západná pologuľa, svetové strany, geografická poloha, geografické súradnice. Orientácia na mape, čítanie mapy, získavanie údajov z mapy, zakresľovanie údajov do mapy. Legenda mapy – symboly, znaky. Mierka mapy – grafická, číselná (vzdialenosti na mape).	Na glóbusu určiť zemskú os, severný pól, južný pól. Schematicky zakresliť zemeguľu, vyznačiť na nej severný pól, južný pól a zemskú os. Znázorniť obeh Zeme okolo Slnka pomocou glóbusu a podľa nákresu. Určiť svetové strany na mape a v teréne. Zdôvodniť vytvorenie geografickej siete a opísať ju. Vysvetliť pojmy rovník, poludník a používať ich pri práci s mapou a glóbusom. Na nákrese pomenovať časti Zeme: severná pologuľa, južná pologuľa, západná pologuľa, východná pologuľa. Na glóbusu opísať priebeh rovnobežiek, poludníkov, rovníka, polárnych kruhov, obratníkov, nultého poludníka. Opísať geografickú sieť. Určiť polohu ľubovoľného miesta na mape geografickými súradnicami.	Čítať základné údaje z mapy. Opísať, čo zobrazuje mapa podľa jej legendy v rôznych mierkach. Do obrázka, ktorý predstavuje zemeguľu, dokresliť zemskú os a vyznačiť určené poludníky a rovnobežky. Farebne vyznačiť nultý poludník, rovník. Vedieť čítať a interpretovať údaje z máp, plánov a iných zdrojov.
POVRCH ZEME – OCEÁNY A SVETADIELY, ROZLOŽENIE OCEÁNOV A SVETADIELOV NA ZEMI	Oceány – Tichý oceán, Atlantický oceán, Indický oceán, Severný ľadový oceán. Svetadiely – Európa, Ázia, Afrika, Amerika, Austrália, Antarktída.	Porovnať povrch Zeme v jednotlivých častiach (pologuliach), vymenovať a ukázať na mape a glóbusu oceány, svetadiely.	

CESTY OBJAVITEĽOV RÔZNYCH ČASTÍ SVETA			Diskutovať o cestách objaviteľov objaviteľov rôznych častí Zeme
--	--	--	---

Svetadiely

Témy	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Spôsobilosti
POLOHA		Určiť na mape polohu vybraného regiónu geografickými súradnicami (vzhľadom za základné rovnobežky a poludníky)	
ČLENITOSŤ POBREŽIA	Ostrov, polostrov, záliv, priplav, prieliv, súostrovia	Určiť rozdiel medzi ostrovom a polostrovom. Ukázať na mape ostrov, polostrov, moria, záliv, prieliv, priplav. Vysvetliť rozdiel medzi prielivom a priplavom.	
POVRCH: POHORIA, NÍŽINY, KOTLINY, SOPEČNÁ ČINNOSŤ, ZMETRASENIA	Pohoria, nížiny, náhorné plošiny, sopky, panvy, priekopové prepadliny.	Odlíšiť nížiny a vysočiny. Určiť na mape vybrané povrchové celky. Opísať ich polohu. Orientovať sa bez problémov na mape. Poznať názvy najvyšších vrchov pohorí, vedieť ich porovnať podľa výšky. Porozprávať zaujímavosti o nástrahách vysokých pohorí. Určiť na mape sopečné oblasti, najvyššie položenú náhornú plošinu na svete, najvyššie pohorie na svete, oblasti zemetrasení. Opísať ich výnimočnosť. Vysvetliť, ako vzniká sopečná činnosť, zemetrasenie na základe pohybu zemských krýh. Určiť na mape sopečný pás a ktoré oblasti sveta sú najviac ohrozené.	Uviesť príklady živelných pohorí vo svete a diskutovať o možnostiach predchádzať im.
PODNEBIE PODNEBNÉ PÁSMA PODNEBNÉ Činitele ROZMANITOSŤ PODNEBIA V RÔZNYCH ČASTIACH SVETA	Podnebné pásma – studené polárne, mierne, (subtropické), tropické. Na podnebie vplýva – geografická poloha, vetry, morské prúdy, vzdialenosť od oceána, nadmorská výška. Monzúny, pasáty, snežná čiara. Tematické mapy – podnebie, klimatické diagramy, zisťovanie údajov z tematických tabuliek.	Určiť a ukázať na mape rozloženie podnebných pásiem v jednotlivých oblastiach sveta podľa geografickej šírky. Zdôvodniť pásmovitost' podnebia v súvislosti s množstvom slnečného žiarenia dopadajúceho na rôzne miesta na Zemi. Porovnať pôsobenie, ako ovplyvňuje geografická šírka, vzdialenosť od oceána, nadmorská výška, morské prúdy na podnebie jednotlivých svetadielov alebo ich častí. Určiť na mape monzúnové	Vedieť čítať klimatické diagramy Opísať podľa mapy (a poznatkov z rôznych zdrojov) podnebie rôznych miest na svete, napríklad Aljaška, Florida, západné pobrežie Ameriky, východné pobrežie Austrálie a pod.

		<p>oblasti a opísať význam monzúnových dažďov pre spoločnosť aj hrozby povodní.</p> <p>Porovnať nadmorskú výšku snežnej čiary na rôznych miestach na svete.</p> <p>Zdôvodniť rozdiely.</p> <p>Zdôvodniť prečo sa na vrchole vysokých pohorí nachádza sneh, hoci ležia v blízkosti rovníka, porovnať s oblasťou v Škandinávskych vrchoch.</p>	
VODSTVO	<p>Volga, Dunaj, Rýn, Pád, Odra, Tiber, Temža, Seina, Ženevské jazero, Balaton, Ladožské jazero. Murray, Darling, Eyrovo jazero.</p> <p>Morské prúdy – Labradorský, Severoatlantický (Golfský), Peruánsky (Humboldtov), Kuro-Šio.</p>	<p>Určiť na mape toky riek, polohu jazier, a vodopádov. Vysvetliť vznik morských prúdov a ich vplyv na podnebie priľahlých pevnín. Porovnať vplyv Labradorského, Golfského a Peruánskeho prúdu. Odlíšiť teplé morské prúdy a studené morské prúdy. Charakterizovať obeh vody v prírode</p> <p>Vysvetliť činnosť riek na príkladoch (doliny riek, jaskyne, meandre, mŕtve ramená, delta).</p> <p>Porovnať činnosť riek a činnosť ľadovca (tvar dolín). Vznik ľadovcových jazier.</p> <p>Charakterizovať a na príkladoch uviesť rôzne typy jazier (sopečné, ľadovcové, tektonické, hradené).</p>	
<p>RASTLINSTVO A ŽIVOČÍŠTVO</p>	<p>Typy krajín na Zemi – príčiny pásmovitosti.</p> <p>Tundra, ihličnaté lesy, listnaté lesy, prémie, stepi, pampy, savana, stredozemné kroviny, dažďový les</p> <p>Národné parky – Yellowstone, Yosemite, Serengeti, Krugerov národný park, Veľká útesová bariéra, Sagarmatha, Tatranský národný park</p>	<p>Určiť podľa mapy rozloženie typov krajín (rastlinných a živočíšnych pásiem) na Zemi v rôznych oblastiach sveta.</p> <p>Vysvetliť ako súvisí rozloženie rastlinných a živočíšnych pásiem s podnebnými pásmami.</p> <p>Opísať zásahy človeka do prírody v minulosti a v súčasnosti. Rozdeliť na kladné a záporné príklady.</p> <p>Opísať polohu národných parkov</p>	<p>Diskutovať ktoré zvieratá sú chránené v národných parkoch a aké problémy sú spojené s ochranou zvierat.</p> <p>Uviesť činnosti, ktoré spôsobujú narušenie prírodného prostredia jednotlivých svetadielov a navrhnúť niektoré možnosti zlepšenia tohto stavu</p>
<p>OBYVATELSTVO A SÍDLA</p>	<p>Rozmiestnenie obyvateľstva.</p>	<p>Charakterizovať rozmiestnenie obyvateľstva na jednotlivých svetadieloch</p>	

	<p>Hustota obyvateľstva.</p> <p>Štruktúra obyvateľstva (rasová, náboženská, veková, podľa pohlavia).</p> <p>Mesto, vidiecke sídlo.</p> <p>Určovanie miest na Zemi geografickými súradnicami.</p> <p>Veľkosť miest.</p> <p>Urbanizácia.</p> <p>Pôvodní obyvatelia, miešanie kultúr.</p>	<p>Určiť oblasti husto osídlené a riedko osídlené a uviesť dôvody ich osídlenia (na príkladoch Amazonská nížina, východné pobrežie USA, oblasť Mexického zálivu, východné pobrežie Austrálie, severné pobrežie Afriky).</p> <p>Určiť polohu ľubovoľných miest na Zemi podľa mapy - geografickými súradnicami.</p> <p>Na obrysovej mape pomenovať všetky štáty Európy a ich hlavné mestá a vybrať štáty Zeme a ich hlavné mestá.</p> <p>Opísať život pôvodných obyvateľov a ich vzťah k prisťahovalcom.</p> <p>Na politickej mape určiť polohu vybraných štátov a ich hlavných miest.</p> <p>Vysvetliť, ako prírodné pomery ovplyvňujú život obyvateľstva, napríklad v oázach, vo vysoko položených oblastiach Ánd, tropickom pralese v Brazílii a i.</p> <p>Poznať históriu osídľovania Ameriky, Afriky, Austrálie, Ázie, Opísať civilizácie, ktoré žili na pôvodom území – Mayovia, Inkovia, Aztékovia, Eskimáci, austrálski domorodci.</p> <p>Vedieť odlíšiť štruktúru obyvateľstva vybraných regiónov Zeme (opísať ich pomocou grafov).</p>	<p>Diskutovať o možnostiach spoznávania jednotlivých kultúr navzájom</p> <p>Pripraviť prezentáciu o živote ľudí v extrémnych prírodných podmienkach</p> <p>Na základe odborných článkov, médií, internetu porovnať na akej úrovni žili staré civilizácie v jednotlivých častiach Zeme a ktoré objavy sme od nich prevzali.</p> <p>Podľa novin, časopisov si pripraviť stručné informácie o konfliktoch v jednotlivých častiach Zeme - povedať aj svoj názor na prezentáciu v médiách, či je objektívna a na</p>
--	--	--	---

			základe akých znakov
AKTIVITY ČLOVEKA	<p>Hospodárstvo – ťažba nerastných surovín, poľnohospodárstvo, priemysel, doprava, služby, obchod</p> <p>Cestovný ruch (exkurzia, exkurzná trasa)</p>	<p>Stručne charakterizovať najvýznamnejšie hospodárske aktivity človeka a odlíšiť ich.</p> <p>Ukázať na mape hospodársky najvyspelejšie regióny Zeme.</p> <p>Charakterizovať dopravu v jednotlivých regiónoch Zeme.</p> <p>Vymenovať a určiť na mape oblasti vhodné pre cestovný ruch.</p> <p>Cestovný ruch (prímorské oblasti Stredozemného mora, horské oblasti Álp, kultúrnohistorické strediská).</p> <p>Uviesť, v ktorých štátoch sa nachádzajú známe stavby alebo kultúrne pamiatky.</p>	<p>Navrhnuť trasu výletu po zaujímavých miestach.</p> <p>Vytvoriť návrh exkurznej trasy po Európe so zastávkami v zaujímavých častiach Európy.</p> <p>Určiť možnosti využitia jednotlivých oblastí a miest v Európe na rozvoj cestovného ruchu.</p> <p>Na príklade modelového regiónu vytvoriť podrobnú charakteristiku regiónu</p>

Slovensko

Téma	Obsahový štandard	Výkonový štandard	Spôsobilosti
POLOHA SLOVENSKA		Určiť na mape polohu Slovenska zemepisnými súradnicami.	
POVRCHOVÉ CELKY	Pohoria: nížiny a kotliny:.	<p>Na mape ukázať povrchové celky Slovenska a charakterizovať ich polohu a porovnať nadmorskú výšku podľa mapy</p> <p>Stručne opísať vznik slovenských pohorí</p> <p>Charakterizovať rozloženie nížin a kotlin na Slovensku a ich význam pre obyvateľstvo.</p>	
PREMENY POVRCHU SLOVENSKA	Vonkajšie činitele pôsobiace na povrch a príklady ich činnosti pri tvarovaní zemského povrch (pieskové presypy, sprašové nánosy, skalné mesto, riečna dolina, ľadovcová dolina, pleso, meander, mŕtve rameno, močariská, jaskyne).	<p>Opísať a ako pôsobia vonkajšie činitele na povrch v jednotlivých častiach Slovenska a uviesť ich príklady.</p> <p>Vysvetliť na príkladoch ako vzniká skalné mesto, riečna dolina, ľadovcová dolina, sprašové nánosy, jaskyne, meandre, mŕtve ramená, jazerá a vymenovať príklady.</p>	
PODNEBIE	Podnebné činitele Vplyv podnebných	Určiť, ktorý činiteľ prevládal v danej lokalite a dotvoril	

	<p>činiteľov na povrch Slovenska Zmena podnebia s nadmorskou výškou a v priebehu roka na Slovensku</p>	<p>zemský povrch podľa rôznych obrázkov oblastí Slovenska.</p> <p>Opísať, ako človek pôsobí na tvárnosť povrchu uviesť konkrétne príklady.</p> <p>Opísať podnebie na Slovensku ako sa mení počasie v priebehu jednotlivých ročných období, ako sa mení teplota a množstvo zrážok (použiť diagramy).</p>	
VODSTVO SLOVENSKA	<p>Rieky (<i>Morava, Dunaj, Váh, Nitra, Hron, Hornád, Torysa, Dunajec</i>). Jazerá a vodné nádrže (<i>Veľké Hincovo pleso, Štrbské pleso, Oravská priehrada, Zemplínska šírava, Liptovská Mara, Gabčíkovo</i>).</p> <p>Podzemné vody, minerálne a termálne (<i>Žitný ostrov</i>), <i>kúpele (Piešťany, Bardejovské Kúpele, Trenčianske Teplice)</i>.</p> <p>Vodstvo v miestnej krajine.</p>	<p>Na mape určiť vybrané toky riek, jazerá, vodné nádrže, podzemné vody, kúpele, oblasti minerálnych a termálnych vôd.</p> <p>Charakterizovať význam vodstva na Slovensku na vybratých príkladoch.</p> <p>Opísať negatívne zásahy do vodstva Slovenska.</p> <p>Zhodnotiť možnosti využitia podzemných vôd. Vymenovať kúpele.</p>	Zhodnotiť súčasný stav a navrhnúť možnosti zlepšenia vo využití a zásobovaní vodou.
NÁRODNÉ PARKY A PAMIATKY ZARADENÉ DO ZOZNAMU UNESCO	<p>TANAP, PIENAP, NP Nízke Tatry, NP Malá Fatra, NP Veľká Fatra, NP Slovenský raj, NP Muránska planina, NP Slovenský kras, NP Poloniny.</p> <p><i>Jaskyne Slovenského krasu, Vlkolínec, Spišský hrad a Spišská Kapitula, Bukové lesy Nízkych Beskýd, Bardejov, Banská Štiavnica a okolie.</i></p>	<p>Vymenovať a ukázať na mape národné parky a čím sú charakteristické</p> <p>Zdôvodniť význam ochrany vybratých objektov na Slovensku a vo svete.</p> <p>Porovnať vybrané NP Zeme a Slovenska.</p>	Predstaviť v projekte NP, pamiatky UNESCO na Slovensku alebo objekty miestnej krajiny.
OBYVATEĽSTVO A SÍDLA	<p>Sídla: <i>Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bardejov, Bratislava, Komárno, Košice, Kremnica, Levoča, Nitra, Martin, Michalovce, Piešťany, Poprad, Prešov, Prievidza, Trnava, Trenčín, Zvolen, Žilina.</i></p>	<p>Porovnať povrch a osídlenie. Na základe porovnania uviesť, ktoré oblasti sú vhodné na osídlenia a ktoré nie. Uviesť podmienky pre vznik sídla.</p> <p>Zdôvodniť nerovnomerné osídlenie obyvateľstva na území Slovenska. Posúdiť príčiny nerovnomerného osídlenia územia.</p>	

		Vybrané sídla určiť na mape, charakterizovať ich polohu a uviesť ich stručnú charakteristiku (zo zdrojov).	
AKTIVITY ČLOVEKA	<p>Hospodárstvo – ťažba nerastných surovín, poľnohospodárstvo, priemysel, doprava, služby, obchod</p> <p>Cestovný ruch – Strediská letnej a zimnej rekreácie</p> <p>Prírodné a kultúrne lokality, ľudová kultúra</p> <p>Miestna krajina</p>	<p>Charakterizovať najvýznamnejšie hospodárske aktivity človeka na Slovensku a odlíšiť ich.</p> <p>Ukázať na mape hospodársky najvyspelejšie regióny Slovenska.</p> <p>Charakterizovať dopravu v jednotlivých regiónoch Slovenska.</p> <p>Podľa mapy vyznačiť dôležité oblasti pre CR a opísať ich zaujímavé miesta pre CR.</p>	<p>Vymenovať a určiť na mape miesta Slovenska, ktoré sú vhodné na rozvoj cestovného ruchu.</p> <p>Pripraviť trasu nožnej exkurzie po významných strediskách cestovného ruchu na Slovensku.</p> <p>Opísať možnosti rozvoja cestovného ruchu v miestnej krajine.</p> <p>Pripraviť prezentáciu svojho sídla, regiónu alebo Slovenskej republiky</p>

Kurzívou vytlačené pojmy znamenajú, že s nimi žiak pracuje s mapou

Spracovali: RNDr. Mária NOGOVÁ, PhD.